

att man är kristen på djupet och inte bara en på ytan kristnad hedning. Det första kapitlet börjar med en programförklaring: «The Church appears in Jerusalem ... [I]t is unthinkable that she would claim to replace Israel. She is not another Israel, but the very fulfilment, in Israel, of God's plan.» I Kristus får inte bara judarna utan alla människor del av Guds gåvor till Israel. Moselagen är en viktig del av Guds gåvor till Israel, och den första grundläggande frågan som apostlarna måste brottas med var frågan om «hedningarna» skulle följa Lagen på samma sätt som judarna och de judekristna. Lustiger påpekar, att en av alla tiders stora religiösa tragedier är den judekristna kyrkans undergång på 500-talet, mycket på grund av kristet bysantiskt övervåld mot de Jesus-troende judarna.

Lustiger lyfter fram den gamla och förfärliga beskyllningen om «gudamord» (*deicide*); i själva verket vilar skulden för Jesu död på alla människor, alls inte bara på några judar en ödesdiger fredag i Jerusalem för länge sedan. De som däremot verkligen gjort sig skyldiga till gudamord är de s.k. kristna folken i västerlandet, de som har utsatt sina judiska bröder och systrar för förföljelse och till och med förintelse. Kyrkan har sina rötter i synagogan. Utan dessa rötter förtvinar hon och dör.

All religionsteologi är svår. Lustiger tar upp en trend som blivit synlig under de senaste årtiondena, den att också andra folk (han hänvisar här till Indien) ser sina egna inhemska religiösa texter som sitt Gamla testamente. Utan att nödvändigtvis vilja fränkänna dessa texter ett visst värde konstaterar Lustiger att det skulle reducera Gamla testamentet till blott en av många möjliga kulturella bakgrunder till evangeliet och alltså beröva uppenbarelsen för Israel dess unika karaktär. Ingen religionsteologi, hur välmenande den än är, kan tillåtas att relativisera Guds uppenbarelse för Israel. Genom Messias/Jesus har denna uppenbarelse ingalunda satts ur spel; den har i stället gjorts tillgänglig för «folken» utanför Israel.

Inga enkla svar kan ges på frågan om hur det judiska folket och den kristna kyrkan hänger ihop. Lustigers meditationer för systrarna i det lilla klostret i Abu Gosh är viktiga bidrag som kan berika oss som nu i efterhand får ta del av dem. De är förtjänta av en stor och tacksam läsekrets.

Tord Fornberg

Kati Niemelä: *Does confirmation training really matter? A longitudinal study of the quality and effectiveness of confirmation training in Finland.* 202 sid. Church Research Institute nr 56. Tampere 2008.

I boken presenteras en studie vars syfte är att fastställa varför unga människor i Finland deltar i konfirmandundervisning, vilka deras förväntningar är, vad de får ut av att delta och hur undervisningen påverkar deras religiositet och attityder till tro och kyrka.

Boken inleds med att presentera fakta kring konfirmandundervisningen i Finland, som skiljer sig från svensk konfirmandundervisning. Den mest påfallande skillnaden är att i Finland konfirmeras nästan 90 % av alla 15-åringar. Årligen blir ca 2000 ungdomar medlemmar i Finska evangelisk-lutherska kyrkan för att kunna delta i konfirmandundervisningen. Inte i något annat land har luthersk konfirmandundervisning en så stark ställning. Andelen konfirmander har varit konstant sedan mitten av 1970-talet; dessförinnan konfirmerades nästan 100 % av alla 15-åringar. För att få gifta sig i kyrkan och bli fadder är det ett krav att man är konfirmerad, vilket anses förklara varför konfirmationen har en så stark ställning.

Forskningsresultaten i boken berör olika områden. Resultaten visar att konfirmationstiden spelar en stor roll i ungdomarnas liv. De vill delta när de är 15 år eftersom det är brukligt att göra det, de vill följa traditionen och det finns ett tydligt socialt tryck. De uppger också att de i framtiden vill ha möjlighet till kyrkbröllop och fadderskap. En av tio uppger att de har religiösa motiv att delta.

Ungdomarna i undersökningen fick betygsätta konfirmandundervisningen år 2001. Det visar sig att den väl motsvarade deras förväntningar. Det som de ansåg vara viktigast var att den allmänna stämningen var god. De förväntade sig först och främst sociala aktiviteter och det var också dessa som de mest såg fram emot. De ungdomar som uppgav religiösa förväntningar var tydligt underrepresenterade. I resultaten delas konfirmanderna in i fyra olika grupper: de aktivitetsorienterade (29 %), de socialt orienterade (29 %), de innehållsorienterade (26 %) samt de passiva (16 %).

Forskningen visar att effekten av undervisningen var att ungdomarna fick en mer positiv attityd till kristendom och gudstro. Fler finska ungdomar tror på Gud efter konfirmandundervisning jämfört med de svenska ungdomar, som undersökts i «Nöjda konfirmander». Deras attityd till kristendom var minst positiv före konfirmandtiden, högst direkt efter, medan ungdomar som tillfrågades fem år efteråt hade blivit mindre positiva. När det gäller hur de senare bedömde konfirmationens betydelse för deras liv handlade det i högre grad om att få något för livet och i mindre grad om relationen till kyrkan och i ytterligare mindre grad om tron på Gud.

Vad gäller ungdomarnas relation till kyrkan visar det sig att konfirmandundervisningen fick en mycket

positiv bedömning. Resultaten visar att de flesta även var positivt inställda efter fem år och att de rekommenderade konfirmation till sina vänner och att de skulle göra det igen om de skulle göra om valet. De flesta (nio av tio) skulle också vilja att deras egna barn skulle delta. Lika många ansåg också att konfirmandtiden var en viktig erfarenhet i deras liv.

Ungefär var tionde svarade fem år efteråt att de hade negativa erfarenheter från konfirmationen. Det som dessa ungdomar hade gemensamt var att de hade upplevt en dålig atmosfär, auktoritär undervisningen och att ingen lyssnade på dem.

I slutet av undervisningen uppgav två av tre ungdomar att de var intresserade av att bli konfirmandassistenter, även om endast hälften av dessa senare gjorde slag i saken. En slutsats av undersökningen är att personer i 20-årsåldern är mindre religiöst aktiva än vad de är under någon annan period i livet.

Sammanfattningsvis påpekas att framtiden för finsk konfirmandundervisning ser strålande ut, även om den inte kan tas för självklar. I storstadsområden som Helsingfors är det endast ca 50 % av 15-åringarna som konfirmeras. I takt med att konfirmationen förlorar sin självklara status framhålls vikten av en ökad kvalitet på undervisningen.

Boken är intressant läsning och viktig även i diskussionen om konfirmandundervisningen inom Svenska kyrkan. Att det skulle vara lika självklart att konfirmera sig i Sverige som i Finland känns som en utopi. Inte ens innan den stora nedgången under 1970-talet var andelen svenska konfirmander lika hög. Samtidigt är det inte så stor skillnad mellan vad svenska och finska ungdomar berättar att de upplevt under konfirmandundervisningen, så det kan knappast vara innehållet som skiljer grupperna åt. Kanske är det just konfirmationen som krav för att gifta sig i kyrkan och bli fadder som förklarar skillnaden?

Elisabeth Porath Sjöo

Charles Mathewes: *A Theology of Public Life. Cambridge Studies in Christian Doctrine. 366 sid. Cambridge: Cambridge University Press 2007.*

Om man vill reflektera över frågan vad religion har med politik att göra, på ett sätt som går utöver den sedvanliga liberala och allt mindre trovärdiga uppdelningen mellan det privata och det offentliga, kommer definitionsproblematiken omedelbart att anmäla sin närvaro. Den amerikanske teologen Charles Mathewes, verksam vid University of Virginia, vill i sin brett upplagda politiska teologi *A Theology of Public Life* undvika att upprepa ett stereotyp svar på sin inle-

dande fråga, nämligen vad Washington har med Jerusalem att göra. Så deklarerar han inledningsvis att det rör sig om en teologisk reflektion om det «offentliga livet» och inte endast om «politik», eftersom det senare begreppet ofta leder våra tankar till frågan hur staten skall styras medan det tidigare omfattar allt som rör det «allmänna goda». Likaså poängterar han att det rör sig om en «teologi om det offentliga livet», inte om en «offentlig teologi». Med denna distinktion vill förf. ha sagt att hans teologiska reflektioner om det offentliga livet har sin utgångspunkt i den kristna traditionens egna intellektuella resurser och att han inte (i första hand) försöker legitimera teologins praktiska anspråk utifrån en given politisk dagordning eller filosofi. Därmed avlägsnar han sig också från försök att finna en plats för «religion» i samhället genom att reducera religionen till en privatsak: enligt förf. är den kristna traditionen en i högsta grad social och offentlig angelägenhet. Den kristna kyrkan har med andra ord både en offentlig kropp och röst.

Vikten av dessa preliminära terminologiska bestämmingar visar sig inte bara i deras relevans för en i högsta grad samtidsaktuell fråga utan även i tolkningen av historien. I sin strävan att erbjuda ett alternativ till den moderna dikotomin mellan privat och offentligt vänder sig förf. till Augustinus som den främste inspiratören för sin teologi. Därmed krävs dock att man undviker att läsa in moderna kategorier som «religion» och «politik» i Augustinus teologi. En inte obetydlig del av förf:s diskussioner förs därför med alternativa Augustinustolkningar där förf. försvarar vad han kallar för en «Augustinsk världslighet» som innebär ett bejakande av det offentliga livet trots de pessimistiska slutsatserna i *Guds stad*. Poängen med denna nyläsning av Augustinus är inte att försvara kyrkofaderns ställningstaganden i sig utan snarare att använda Augustinus som resurs för en konstruktiv samtida reflektion. Augustinus erbjuder nämligen en teologiskt informerad och tillräckligt detaljerad reflektion över det offentliga livet för att kunna tydliggöra vår egen tid.

Poängen för förf. blir alltså att reflektera teologiskt över hur den kristna kyrkan skall leva det offentliga livet — detta är en viktig del av den kristna existensen för enskilda såväl som gemenskaper. Boken är, förutom inledningen, indelad i två längre avsnitt: dels en «engagemangets teologi» som vill visa hur strävan efter gemenskap med Gud inte går vid sidan av världen utan just genom ett engagemang i världen, dels en «medborgarskapets liturgi» som visar på de teologiska motiven för det medborgerliga engagemanget som en liturgisk akt av lovprisning. Båda dessa avsnitt kännetecknas av en polemik gentemot varje form av politisk eller religiös privatisering av människan — hon är